

Motion till riksdagen 2005/06:Bo10

**av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)
med anledning av prop. 2005/06:78**

Allmänna vattentjänster

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att allmänna vattentjänster skall tillhandahållas genom va-anläggningar som kommunen äger eller har rättsligt bestämmande inflytande över.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna själva skall kunna bestämma över hur de skall fullgöra ansvaret att tillhandahålla va-tjänster.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag om att undanta kommunala va-anläggningar från den s.k. kommunala lokaliseringsprincipen.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att riksdagen fattar beslut om en ny lag om allmänna vattentjänster. Den nya lagen skall förhindra att allmänna vattentjänster tillhandahålls genom annat än kommunalt ägda va-anläggningar. Den föreslagna nya lagen innebär också att kommunernas ansvar att ordna en allmän va-anläggning utvidgas från att, som i dag, enbart gälla när en sådan anläggning behövs av hälsoskäl till att också gälla när en allmän va-anläggning behövs med hänsyn till skyddet för miljön.

Vidare föreslår regeringen bl.a. att ett undantag från den kommunala lokaliseringsprincipen införs, vilket möjliggör att en kommunal huvudman tillåts sköta driften av va-anläggningar i andra kommuner. Sådana driftsrenprender skall ske på affärsmässiga grunder och med krav på särredovisning.

Vår principiella ståndpunkt

Va-anläggningar kan huvudsakligen sägas utgöra s.k. naturliga monopol. Försörjningen av va-tjänster är av så grundläggande betydelse för samhället att den därför måste utövas under en långtgående offentlig reglering. I Sverige

Fel! Okänt namn på

har kommunalt engagemang på området historiskt varit naturligt och kostnadseffektivt, och det bör därför även fortsättningsvis vara kommunernas huvudansvar att tillhandahålla va-tjänster. Vi delar regeringens åsikt om att miljöhänsyn måste tas vid tillhandahållandet av va-tjänster.

Men det är att gå för långt att därmed dra slutsatsen att allmänna va-anläggningar endast skall kunna ägas av kommuner eller kommunala bolag. Det finns flera sektorer inom samhället som är av avgörande betydelse där huvudmannaskapet inte är offentligt. Ett exempel är elnäten, där en statlig myndighets övervakning av innehavarnas avgiftsättning ansetts tillräcklig. Enligt Statens energimyndighet fungerar kontrollen över elnäten och det offentliga behöver inte ha rådigheten över resurserna.

Principiellt är vi för privat näringsverksamhet även på detta område om så är möjligt. Ofta finns det inte privata intressenter, och då bör kommunmedborgarna kunna äga och driva va-verksamheter i offentlig regi. Det finns exempel på hur kommuner valt att sälja delar av det kommunala va-bolaget till privata intressenter eftersom det har ansetts gynna medborgarna. Det är bra med en mångfald av lösningar, och vi vill bibehålla de möjligheterna.

Det offentliga bör även fortsättningsvis ansvara för tillsynen av miljö, tillgång och kvalitet på vattnet. I dag ansvarar kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder, vattenverken samt Livsmedelsverket för tillsynen av den kommunala vattenförsörjningen, medan fastighetsägaren själv ansvarar för kontrollen av enskilda vattentäkter. För konsumenten spelar det inte någon roll vem som försörjer hushållet med vatten, så länge det sker under tillsyn från ansvarig myndighet.

Tillgången till vatten är ett grundläggande behov. Det är självklart att vi måste värna denna livsnödvändiga naturresurs. Vi undrar följaktligen vad som orsakat sådan ideologiskt betingad oro att tilltron till både marknadsekonomin och det kommunala självstyret måste ge vika för ett offentligt monopol?

I stället för att kräva att vattenförsörjningen sköts av kommunerna, borde marknadsekonomin fördelar välkomnas. Ju fler aktörer som träder in på arenan, desto billigare vatten. Även om det inte framgår av regeringens proposition härstammar sannolikt förslagen från den skräckpropaganda som bedrivits på vänsterhåll i den allmänna debatten. Inte minst mot bakgrund av att i Sverige har en kommun, Norrköping, sålt sitt vatten till ett privat bolag. Skälen till försäljningen var, att kommunen saknade pengar till kärnverksamheten och att dessutom stora investeringar behövde utföras på ledningsnätet. Det blir ju direkt löjligt att försöka frammana skräckscenarier där vatten skulle kosta mer än olja, eftersom vattentillgången är så god i Sverige. Skulle vattenpriset hamna i samma prisklass som olja, kommer nog medborgarna ganska snart att borra nya brunnar och hämta upp vatten.

Att tillgången till vatten är begränsad motsägs till del av att vattenförsörjningen i stora delar redan i dag är helt avreglerad och privatiserad. Enligt Nationalencyklopedin får ca 1,2 miljoner svenskar sin dricksvattenförsörjning tryggad från ca 400 000 enskilda brunnar. Därtill kommer nästan lika många brunnar för fritidsboende, vilket gör att ca 2,5 miljoner människor till större eller mindre del har sin dricksvattenförsörjning från enskilda brunnar.

Trots allt är industrin och jordbruket de dominerande vattenanvändarna, och 90 % av vattnet kommer från kommunala vattenverk. Så kommer det säkert att se ut under lång tid framöver. Vi menar dock att även privata företag kan förse de svenska hushållen med vatten till rimliga priser och med god kvalitet, men det är en fråga för det kommunala självstyret och inte för oss i riksdagen.

Ett kommunalt ansvar för allmänna vattentjänster

Regeringen föreslår att allmänna vattentjänster skall tillhandahållas genom kommunalt ägda va-anläggningar. Regeringen anför ideologiska skäl för detta. Propositionen redovisar inte några djupare ideologiska resonemang bakom lagförslaget.

Vi tror att omsorgen om de allmänna vattentjänsterna egentligen är ett utslag för de nederlag som den planekonomiska samhällsmodellen lidit. Vi har på senare år sett en allt starkare tendens till att förbjuda, förhindra och stoppa medborgarnas inflytande genom flera s.k. stopplagar. Till och med friggeboenden sågs på sin tid som ett hot mot den offentliga byråkratins behov av att reglera under vilka former människor skulle få utforma sitt boende. Det är dags att den svenska vänstern avvecklar sin regleringsiver och bejakar de fördelar som marknadsekonomi och medborgerligt inflytande för med sig.

Vi kan inte se annat än att regeringens förslag är ytterligare en stopplag.

Många remissinstanser är kritiska och undrar om huvudmannaskapet bör tillmätas någon betydelse. Vi delar denna ståndpunkt.

Det är viktigt för kommunerna att ha handlingsfrihet när det gäller både det tekniska utförandet och valet av affärslösning i förhållande till privata leverantörer av drift och underhåll. Det finns många olika modeller för hur kommunerna skall kunna tillhandahålla va-tjänster. Ur ett medborgerligt perspektiv borde rimligen det bästa vara att kommunen kan hitta det bästa alternativet efter de lokala förhållandena, vilket skulle kunna vara i samverkan med privata företag.

Därtill ställer vi oss frågande till regeringens resonemang om att prissättningslagarna omöjliggör privata inslag eftersom det i sådana fall inte kan förekomma i någon annan kommunal verksamhet. Det framstår som om regeringen valt att lyfta fram de problem som främjar den egna argumentationen snarare än att hitta praktiska lösningar för hur en ny va-lagstiftning skall kunna främja konkurrens och en mångfald av lösningar på området.

Vi vill värna det kommunala självstyret. Frågan om huruvida kommuner skall åläggas att inneha offentliga va-verksamheter leder in på frågan om det kommunala självstyret. Vi förespråkar inte att kommunerna skall sälja sina va-verk. Men vi strider för det kommunala självstyret. Medborgarna väljer kommunpolitiker vart fjärde år, som sedan har att ta ansvar för kommunen. De skall avgöra vem som skall äga va-strukturen, inte regering och riksdag. Vi anser att detta är en fråga som bör avgöras på kommunal nivå.

Fel! Okänt namn på

Ett offentligt monopol enligt regeringens förslag motverkar konkurrens och därmed lägre priser. Ur fastighetsägarnas remissvar om vattentjänster kan utläsas att offentligt ägande inte nödvändigtvis gagnar konsumenten. De s.k. Nils Holgersson-undersökningarna som görs årligen på uppdrag av Fastighetsägarna Sverige och andra organisationer på bostadsmarknaden visar på stora skillnader i va-priser mellan landets kommuner. Undersökningen visar att prisnivåerna för dessa tjänster ligger högst i kommunägda anläggningar.

Driftsrentreprenader och undantag från den kommunala lokaliseringsprincipen

Det är bra att, som regeringen föreslår, tillåta att drift upplåts på annan huvudman. Men det skärper vår kritik i så måtto att man kan ifrågasätta varför huvudmannaskapet tillmäts så stor betydelse.

Vad gäller möjligheten att låta en kommun åta sig driften av en va-anläggning i annan kommun är vi mycket kritiska.

Den kommunala kompetensen bestäms dels av s.k. speciallagar, dels av kommunallagen. Speciallagarna ger kommunerna ett särskilt ansvar för områden som vård, utbildning och omsorg. Kommunallagen anger i 2 kap. under vilka förutsättningar en kommun därutöver får ta på sig uppgifter. Lagen skall garantera att kommunerna verkar för medborgarnas bästa. En sådan regel säger att kommunerna bara får befatta sig med uppgifter av allmänt intresse som har anknytning till kommunernas geografiska område eller deras medlemmar (2 kap. 1 §). Denna centrala regel – lokaliseringsprincipen – kompletteras av andra bestämmelser om bl.a. självkostnad vid avgiftssättning och likabehandling av kommunmedlemmarna. Det är med stöd av denna allmänna kompetens som kommunerna driver verksamhet inom bl.a. sektorer som kultur och fritid.

Vi anser att kommunerna främst skall ägna sig åt kärnverksamheter såsom utbildning, äldreomsorg och barnomsorg, för att ge några exempel.

Regeringen anför inte några bärande argument för att frånga lokaliseringsprincipen för tillhandahållandet av va-tjänster.

Stockholm den 23 februari 2006

Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

Ewa Thalén Finné (m)

Carl-Erik Skårman (m)

Göran Lindblad (m)

Carl-Axel Roslund (m)

Gunnar Axén (m)